

INVESTIȚIILE – SUPTOR ÎN DEZVOLTAREA COMPETITIVITĂȚII ÎN CONDIȚIILE GLOBALIZĂRII

Grigore BELOSTECINIC, dr. habilitat, prof. univ., academician,
Rector, Academia de Studii Economice a Moldovei

Abstract: Unul din locurile centrale în analiza activității economice îl ocupă, actualmente, problematica competitivității, fapt determinat de amplificarea, în ultimele decenii, a concurenței la nivel local și global, drept consecință a fenomenul globalizării, internaționalizării afacerilor, creșterii interdependenței dintre state, integrării economice la nivel regional, european sau chiar mondial. În situația în care și resursele investiționale sunt limitate, concurența pentru atragerea acestora devine tot mai dură, Republica Moldova înregistrând intrări anuale de capital sub formă de investiții străine directe destul de modeste în comparație cu alte state europene, iar fără aceasta nu ne putem aștepta la o creștere economică durabilă. În acest context, în lucrare se pune accentul pe necesitatea unei politici mai liberale și proactive în atragerea investițiilor străine directe, îmbinate cu acțiuni de marketing direct către investitorii țintă, și direcționarea acestora spre sectoarele economiei naționale orientate spre export.

Cuvinte cheie: globalizare, internaționalizare, competitivitate, factori determinanți ai competitivității, investiții, atractivitate investițională, climat investițional.

JEL: E22, F21, G15, G38, O16

Economia mondială este profund marcată și de fenomenul internaționalizării afacerilor, creșterii interdependenței economice între state, integrării economice la nivel regional, european sau chiar mondial. În aceste condiții, economia mondială devine una globală, iar creșterea economică se află într-o relație de dependență cu competitivitatea internațională a unei națiuni.

Trebuie să recunoaștem, că globalizarea nu are alternative. Ea a devenit o realitate obiectivă a integrării economice a statelor lumii, proces început de multe decenii în urmă (sau poate chiar cu sute de ani în urmă, dacă să considerăm începutul globalizării descoperirea Americii de către Cristofor Columb), având astăzi ritmuri de creștere mult mai rapide.

Este evident și faptul, că globalizarea cuprinde cele mai diverse domenii ale societății umane, devenind o lege universală pentru etapa actuală a procesului de internaționalizare. Totodată, componenta economică a acesteia constituie partea cea mai importantă. Anume transformările de ordin economic, produse în ultimele decenii în lume, cum ar fi extinderea firmelor naționale în căutarea de noi surse de profituri dincolo de granițele statului de origine,

devenind astfel transnaționale, creșterea considerabilă a mobilității capitalului și integrarea piețelor financiare, declinul continuu al rolului și importanței economice a granițelor politice naționale, revoluția informațională și altele sunt considerate printre cele mai importante motivații ale globalizării.

Globalizarea vieții economice are, bineînțeles, un șir de consecințe pozitive, fiind considerată chiar o forță motrice a creșterii economice. Totodată, prin termenul de globalizare se definesc și un șir de probleme globale ale lumii contemporane, cum ar fi rămânerea în urmă a creșterii economice a multor state ale lumii, prevenirea poluării mediului ambiant, asigurarea echilibrului ecologic, asigurarea cu resurse energetice și materii prime etc. Globalizarea a permis, de asemenea, celor bogați să-și mărească veniturile, lumea în care trăim devenind din ce în ce mai polarizată economic. La fel, creșterea rolului pe care îl au organizațiile financiare internaționale – Fondul Moneta Internațional, Banca Mondială, precum și apariția diverselor agregate economice și politice la nivel regional, au provocat frica de apariția unor structuri supranaționale, frica de a pierde unele elemente de suveranitate națională, de dispariție a culturilor, identităților naționale. Ba mai mult, se apreciază deja că statele naționale devin tot mai puțin relevante din punct de vedere economic, social și politic în comparație cu statele corporatiste și cu alte comunități virtuale, considerându-se că, spre exemplu, Forumul Economic Mondial ar putea avea pe viitor o importanță mai mare decât Națiunile Unite, Microsoft – ar putea deveni mai puternic decât SUA, iar sportul – mai influent decât alegerile parlamentare [1].

Cele indicate mai sus fac ca în literatura de specialitate globalizarea să fie abordată în mod divers, punându-se accentul fie pe aspectele pozitive, fie pe cele negative ale acesteia. Din păcate, discuțiile sunt dominate în mare măsură de extremiștii celor două tabere – antiglobaliștii convingși și adepții pieței libere absolute. Iată de ce este necesară o examinare științifică a acestui fenomen, adevărul urmând să fie căutat între părerile celor două tabere adverse, globalizarea fiind privită ca un proces obiectiv și inevitabil în dezvoltarea civilizației umane.

Indiferent dacă sunt mari sau mici, puternice sau slabe, țările sunt egale în fața noilor reguli ale jocului schimburilor economice internaționale. Statele lumii concurează între ele deoarece doresc să-și

extindă prezența pe piețele mondiale. Competiția dintre state înseamnă competiția dintre legislațiile acestora, procedurile administrative, sistemele fiscale, monetare, financiare, comerciale, educaționale, sociale, ecologice, judecătorești și altele, inclusiv în vederea atragerii de investiții străine directe.

Experiența mondială, inclusiv cea de după 1990, demonstrează, că între **competitivitatea națională și investiții**, la general, sau investițiile străine directe, în particular, există o legătură directă. Astfel, statele competitive devin mai atractive pentru investițiile străine directe, dar și competitivitatea unei țări se reflectă inclusiv și prin măsura în care aceasta atrage investițiile străine directe. Evident că dotarea cu factori de producție (resurse naturale, forța de muncă ieftină etc.) nu poate fi exclusă definitiv, îndeosebi atunci când prin investiții se preconizează obținerea unor beneficii pe termen scurt sau mediu.

În același timp, în condițiile în care resursele investiționale sunt limitate, concurența pentru atragerea acestora devine tot mai dură, iar statele încearcă să le direcționeze spre sectoarele prioritare, în corespundere cu strategiile generale de dezvoltare a competitivității naționale. La fel, neînțelegerea competitivității (sau necompetitivității) proprii, de rând cu lipsa unei strategii de dezvoltare a acesteia, riscă să facă o țară neatractivă pentru investițiile străine directe și, deci, necompetitivă la nivel regional, sau mondial. În acest context, apare și necesitatea sincronizării strategiilor naționale de dezvoltare a competitivității și a celor de atragere a investițiilor străine directe și promovare a exporturilor.

Republica Moldova are nevoie de investiții, și în primul rând de investiții străine directe, care să-i asigure dezvoltarea economică și creșterea competitivității prin deschiderea de noi locuri de muncă, micșorarea șomajului și sporirea veniturilor populației, promovarea exporturilor și realizarea unui transfer de cunoștințe și tehnologii performante, creșterea gradului de integrare în sistemul economic european și mondial. Pentru aceasta este necesară reformarea climatului investițional, pentru investitorii străini fiind importante cerințele la intrare, stimulentele, politica valutară, legile proprietății asupra pământului, accesul la vize și permise de muncă, accesul și disponibilitatea infrastructurii fizice și economice, drepturile de repatriere etc. În acest context, Comisia Națiunilor Unite pentru

Dezvoltare și Comerț consideră drept factori principali care determină amplasarea investițiilor străine directe într-o economie dimensiunea pieței interne, existența unor importante resurse naturale, forța de muncă ieftină, existența accesului spre piețele străine de desfacere, liberalizarea politicilor economice interne, nivelul progresului tehnic și calitatea resurselor umane, strategiile corporative, care sunt accesibile noilor veniți pe piață etc.

În acest context, printre **schimbările pozitive** în climatul investițional al Republicii Moldova putem menționa:

- Existența unei politici de stat în domeniul investițiilor. Astfel, de menționat, că în scopul creării unor condiții favorabile de atragere a investițiilor în economia Republicii Moldova și asigurării promovării eficiente a exporturilor de mărfuri și servicii autohtone, Ministerul Economiei a elaborat **Strategia națională de atragere a investițiilor și promovare a exporturilor pentru anii 2016-2020**, aprobată prin Hotărârea Guvernului nr.511 din 25 aprilie 2016, document strategic ce reflecta viziunea statului asupra dezvoltării acestui domeniu. Trebuie apreciată și Legea Republicii Moldova cu privire la investițiile în activitatea de antreprenoriat din 18.03.2004;

- Drept **oportunități** în atragerea investițiilor străine directe mai pot fi considerate și amplasarea strategică a țării determinată de poziția geografică reușită; solurile fertile și clima favorabilă pentru o gamă largă de culturi agricole; tradițiile în agricultură și în industria vinicolă; investitorii încă mai pot beneficia de un preț relativ scăzut al forței de muncă.

Totodată, ca **principale probleme** în calea dezvoltării afacerilor și care afectează climatul investițional, pot fi considerate:

- Rămâne o problemă implementarea practică a legislației, aplicarea adecvată și eficientă a acesteia;

- Prezența unor intervenții guvernamentale active, o influență mare a politicii asupra sferei economice, prezența unor acțiuni cu caracter represiv, inclusiv asupra unor investitori străini;

- Republica Moldova rămâne a fi puțin cunoscută în lume și are o imagine nefavorabilă, fiind percepută ca o țară săracă și imprezvizibilă, cu un viitor incert. Regimul separatist din Transnistria rămâne cel mai grav factor de instabilitate și insecuritate, iar mass-media din Federația Rusă (partener strategic al Republicii Moldova!), în contextul unor decizii economice cu conținut vădit politic, a adus și

continuă să aducă prejudicii de imagine țării noastre, și nu numai în Rusia, dar și în toată lumea;

- Emigrarea masivă a populației (forței de muncă), care, având și aspecte pozitive, în cazul Republicii Moldova a atins proporții care afectează securitatea economică a statului;

- Intervenții administrative frecvente în activitatea agenților economici, inclusiv sub formă de controale și inspecții;

- Birocrația generală, protecționismul și corupția etc.

Republica Moldova rămâne puțin atractivă pentru investițiile străine directe și din cauza economiei de dimensiuni mici, puterii scăzute de cumpărare a populației, lipsei resurselor naturale tradiționale, lipsei unei infrastructuri dezvoltate pentru afaceri etc.

Tabelul 1

Dinamica ISD în anii 2010-2015 (mln. dolari SUA)

	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Republica Moldova	208	288	195	243	201	229
România	3041	2363	3199	3601	3211	3389
Federația Rusă	31668	36868	30188	53397	29152	9825
Ucraina	6495	7207	8401	4499	410	2961

Sursa: elaborat în baza <http://www.oecd.org/corporate/mne/statistics.htm>

Tabelul 2

Stocul de ISD în anii 2010-2015 (mln. dolari SUA)

	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Republica Moldova	2964	3261	3467	3615	3614	3539
România	68093	69512	76329	82688	73086	69112
Federația Rusă	464228	408942	438194	471474	284100	258402
Ucraina	57985	66304	75034	78888	63910	61817

Sursa: elaborat în baza <http://www.oecd.org/corporate/mne/statistics.htm>

Tabelul 3

Stocul de ISD pe cap de locuitor în anii 2010-2015 (dolari SUA)

	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Republica Moldova	726	800	851	887	887	870
România	3355	3456	3827	4177	3719	3542
Federația Rusă	3243	2856	3058	3289	1981	1801
Ucraina	1270	1458	1656	1747	1420	1379

Sursa: elaborat în baza <http://www.oecd.org/corporate/mne/statistics.htm>

Tabelul 4

Stocul de ISD raportat la PIB în anii 2010-2015 (%)

	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Republica Moldova	51,01	46,49	47,59	45,26	45,49	54,73
România	40,53	37,50	44,46	43,17	36,72	40,27
Federația Rusă	30,44	21,47	21,73	22,68	15,36	19,93
Ucraina	41,06	39,16	41,09	41,41	48,49	64,39

Sursa: elaborat în baza <http://www.oecd.org/corporate/mne/statistics.htm>

Așa deci, chiar dacă Republica Moldova a înregistrat succese în reformarea climatului investițional, intrările anuale de capital sub formă de investiții străine directe sunt destul de modeste în comparație cu alte state europene, iar fără aceasta nu ne putem aștepta la o creștere economică durabilă.

Chiar dacă Republica Moldova este percepută de unele structuri europene ca oferind investitorilor un grad mai mare de libertate economică în comparație cu alte state, imaginea investițională a țării este încă slab conturată. Potențialii investitori nu dețin informații suficiente asupra oportunităților de investiții sau nu interpretează corect datele de care dispun.

Chiar dacă sunt puține la număr, sunt puțin promovate în exterior cazurile de succes ale investitorilor străini. Statul nu investește în dezvoltarea infrastructurii fizice (cu excepția ultimului an) educație și sănătate, condiții absolut necesare pentru dezvoltarea unor afaceri pe termen lung.

Din analiza activității investiționale în Republica Moldova putem observa, că cele mai mari stocuri de investiții străine directe s-au acumulat din 1991 încoace în sectoarele care asigură o recuperare rapidă a acestora (energie electrică – cazul Union Fenosa), sectoarele cu folosire intensivă a forței de muncă și resurselor naturale de care dispunem și, uneori, cu un grad inferior de prelucrare și valoare adăugată scăzută (industria prelucrătoare), sau activități care nu solicită investiții considerabile, dar asigură un nivel înalt al rentabilității (comerțul cu ridicata și cu amănuntul, activități financiare. La fel, sectoarele indicate au o pondere scăzută în formarea PIB-ului și exporturi, cu excepția sectorului agroalimentar.

Bineînțeles că, investițiile străine directe nu vor veni în timpul apropiat în Republica Moldova în dezvoltarea infrastructurii

economice, iar o infrastructură economică slab dezvoltată este o barieră considerabilă în atragerea investițiilor străine directe. Concluzia poate fi doar una: Guvernul trebuie să folosească cheltuieli publice în proporții mai mari pentru dezvoltarea infrastructurii economice, inclusiv infrastructurii dezvoltării calității (metrologie, standardizare, testări, certificarea calității).

Îmbinarea politicii de atragere a investițiilor cu cea de promovare a exporturilor creează o premisă puternică pentru asigurarea în continuare a generării creșterii economice și ridicarea bunăstării poporului. Astfel, o atenție deosebită trebuie să fie acordată atragerii investițiilor în sectoarele economiei naționale cu orientare spre export, capabile să asigure inovații și transfer de know-how, valoare adăugată înaltă.

Politica Republicii Moldova în privința investițiilor străine directe trebuie să capete o orientare mult mai liberală (desigur, luând în considerare securitatea economică a statului) și proactivă, este necesară chiar atragerea mai agresivă a investițiilor. Este puțin ca potențialii investitori străini să fie tratați fel ca și în alte state. Ei trebuie tratați mai bine decât sunt tratați de guvernele statelor concurente. Nu trebuie să așteptăm venirea investițiilor străine directe. Investițiile străine directe trebuie aduse în Republica Moldova. Iar pentru aceasta sunt necesare acțiuni de marketing direct către investitorii țintă, concomitent cu întreprinderea unor măsuri urgente în vederea îmbunătățirii imaginii externe a țării în mediile politice și de afaceri internaționale.

Bibliografie:

1. FISC Peter. *Geniu în marketing*. București: Meteor, 2009. 495 p.
2. <http://www.oecd.org/corporate/mne/statistics.htm>